

Tilastollisen päättelyn jatkokurssi, sl 2010, HT 6, viikko 42

1. Osoita, että hypoteesi $A\theta_0 = c$, jossa matriisi A ($q \times d$) ja vektori c ($q \times 1$) ovat tunnettuja ja $r(A) = q$, ja hypoteesi $\theta_0 = B\delta_0 + e$, jossa matriisi B ($d \times (d - q)$) ja vektori e ($d \times 1$) ovat tunnettuja ja $r(B) = d - q$, ovat yhtäpitäviä.

Vihje: Koska matriisin A rivit ovat lineaarisesti riippumattomat (eli vapaat), niin lineaarialgebrasta tiedetään, että on olemassa lineaarisesti riippumattomat vektorit $m_1, \dots, m_{d-q}$ ($d \times 1$) siten, että $d \times d$ matriisi $P = [A' : M]$, jossa $M = [m_1 : \dots : m_{d-q}]$, on epäsingulaarinen ja matriisien A' ja M sarakevektorit ovat ortogonaaliset eli $AM = 0$.

2. Jatkoa HT:lle 4.1 ja 5.2. Tarkastellaan hypoteesia $H_0 : \beta_0 = 0$, jonka voimassa ollessa selittävällä muuttujalla x_i ei ole vaikutusta.

(i) Esitä parametrin $\theta = (\alpha, \beta)$ pistemääräfunktion ja rajoittamattoman SU-estimaattorin $\hat{\theta}$ asymptoottinen jakauma, kun $\hat{\theta}$:n tarkentuvuuden ja tarvittavien konvergenssien oletetaan pätevän (ks. moniste s. 31-33).

(ii) Esitä Waldin testi hypoteesille H_0 , kun vaihtoehtoinen hypoteesi on $\beta_0 \neq 0$.

(iii) Esitä edellisen kohdan Waldin testiin perustuva 95%:n luottamusväli parametrille β .

Huom.: Tässä tapauksessa SU-estimaattorin lauseketta ei voida ratkaista analyytisesti. Kohdan (iii) luottamusvälin muodostamisen voi palauttaa mieleen tilastollisen päättelyn kurssin luentomonisteen jaksosta 6.4.

3. Jatkoa edelliselle. (i) Johda parametrin $\theta = (\alpha, \beta)$ rajoitettu (eli H_0 :n rajoittama) SU-estimaattori $\tilde{\theta}$.

(ii) Mikä on rajoitetun SU-estimaattorin $\tilde{\theta}$ asymptoottinen jakauma?

(iii) Esitä Raon pistemäärätesti H_0 :lle, kun vaihtoehtoinen hypoteesi on $\beta_0 \neq 0$ ja edellisessä tehtävässä oletettujen konvergenssitulosten oletetaan pätevän.

Huom.: Rajoitettua SU-estimaattoria on käsitelty monisteen s. 38 ja tilastollisen päättelyn kurssin luentomonisteen jaksossa 5.7 (s. 71).

4. Jatkoa kahdelle edelliselle. Tarkastellaan testausongelmaa nyt tapauksessa, jossa vaihtoehtoinen hypoteesi on $\beta_0 > 0$. Esitä Waldin ja Raon testit tässä tapauksessa.

Huom.: Tässä tapauksessa mallia voi katsoa tilastollisen päättelyn kurssin luentomonisteen s. 68-69.